

Verebi Végh Ignác fuvolás kottatára

Kvintettek és más kamaraművek

a székesfehérvári Szent István Király Múzeum Könyvtárában

dr. Balogh Vera – Feltein Attila

A Verebi Végh család címere

Bevezető

Zenei örökségünk egy becses szeletét őrzi a székesfehérvári Szent István Király Múzeum Könyvtára. A muzeális kottatári anyag egy részét képezi az ún. Végh-gyűjtemény, mint annak zenei magja, egyben a legkorábbi része. A ritkaságok mellett a gyűjtemény tucatjával tartalmaz unikális zeneműveket kéziratként vagy korabeli nyomdai kiadás formájában, melyek közül az MMA Ösztöndíjprogramja keretében végzett munkánk eredményeképpen jelenleg a közel 200 kötetet kitevő fuvolaszólók, fuvolás kamarazenék, valamint fuvola versenyművek érhetők el feldolgozva a Múzeum online felületén. E munkában nagy segítségünkre volt Braila Mária, a Szent István Király Múzeum könyvtárosa.

A 17. században nemesi rangot kapott Végh-család zenei tevékenysége a 18. század végétől követhető. A család verebi kastélya ekkor vált országos jelentőségű zenei központtá. A család férfitagjai jellemzően jogi végzettségük révén a korabeli államigazgatásban töltötték be vezető tisztségeket, munkájuk mellett azonban néhányuk kitűnő hangszeres előadóként és mecénásként is ismert lett^[2].

A kottagyűjtemény megalapozója Végh (II.) Ignác (1763-1820). Az általa építtetett verebi kastélyban a 19. század elején 18-20 fős társulat működött^[6], de vendég zenészek is gyakran megfordultak itt, a családi krónika szerint maga Haydn is^[3]. Mátray-Rothkrepf Gábor zenetörténész 1832-es értekezésében^[5] az ország 7 említésre méltó „udvari hangász karai” között sorolja fel a verebi együttest, és külön kiemeli a 'flautista' Verebi Végh Ignácot^[4]. Mellette kiemelkedő örökséget hagyott hátra unokája, Verebi Végh János is, aki a Magyar Királyi Zeneakadémia alelnökeként Liszt munkatársa és barátja volt. Ennek köszönhetően az ő tevékenységét, műveit már feldolgozta a zenetudomány.

Az azóta eltelt évtizedekben nemigen lehetett részleteiben arról olvasni, hogy milyen zenét játszhatott a Végh család és együttesük, holott zenei könyvtáruk, legalábbis annak a 20. század megpróbáltatásait túlélő része rendelkezésre áll Székesfehérváron.

A gyűjteményben található fuvolás kvintett repertoár

Szemben a feldolgozott anyag meghatározó részét adó fuvoladuettekkel (198-ból 44 kötet) és fuvolanégyesekkel (39 kötet), fuvolás kvintettekből lényegesen kevesebb maradt ránk:

- 4 kötet fuvola – két hegedű – brácsa – cselló összeállításra,
- 8 kötet fuvola – hegedű – két brácsa – csellóra,
- valamint ide sorolható egy fuvola – hegedű – brácsa – cselló – gitár hangszerelésű mű is.

Ez azt sejteti, hogy Végh Ignác érdeklődése kevésbé terjedt ki a kvartettnél bővebb összeállítású kamarazenére. Megerősíti ezt az állítást az a tény is, hogy míg kvartettekből 6 készült neki dedikálva, addig a kvintettek közül csak egy rövidke variációs darabot jegyez házi zeneszerzője, Roser, Vereb, 1806. április 4-i datálással (1042-es katalógusszámon).

Hozzá kell tenni azonban, hogy Nisle kéziratosa, 911-es katalógusszámú fuvolás kvintettje is születhetett Vereben, hiszen Johann Martin Friedrich Nisle (1780-1861k) itt volt alkalmazásban kürtösként testvéreivel (Christian David Nisle 1772-1839k) együtt 1806-tól 1809-ig. A darab magasabb technikai szintű, mint az átlag kiadványok, és mivel ez általában jellemző a Végh Ignácnak dedikált művekre, nem túl erőltetett az a feltevés, hogy ez a kvintett is számára készült. Sajnos az első hegedű szólama nem maradt fenn, így ez az unikális, más könyvtárakban jelen ismereteink szerint nem fellelhető mű nem szólaltatható meg.

A 8 kétbrácsás kvintett közül öt szerzője Franz Krommer (op. 25, 49, 55, 58, 63). Az 1803-08 között keletkezett darabok mindegyike négytétéles. Krommer 1808-ban még egy ilyen hangszerelésű művet adott ki 66-os opusz számmal, a többi fuvolás kvintettje jóval később, 1818-1826 között keletkezett. Hogy miért nincs a gyűjteményben az op.66-os kvintett, amikor nyilvánvalóan az említett öt évben Végh Ignác Krommer összes ilyen jellegű művét beszerezte, nem tiszta. Elképzelhető, hogy a gyűjtemény viszontagságai alatt veszett el.

Hoffmeisteről két kötetben 3 háromtétéles kvintett az 1800 előtti pár évből való. Ezen kívül egy Mozart ária-feldolgozás íródott még erre a kamara felállásra. Az igencsak egyedi, fuvolanégyes és gitár hangszerelésű, öttétéles Serenade a gitáron és fuvolán egyaránt játszó Leonhard de Call műve 1803-ból.

Fuvolás kvintettek jegyzéke

a Szent István Király Múzeum Könyvtárának muzeális kottagyűjteményében

Jelzet	Szerző	Cím	Kiadó	Kiadás éve
149	Bihler (Bühler), Franz (1760-1823)	Douze Variations Sur le Theme Ein Schüsserl und ein Reindl. Pour la Flute avec deux Violons Alt & Basse Composés et Dediés a Mr. de Richter, Lieutenant Colonel d'Etat Major de S. M. Imperiale par L'Abbé Bihler (G)	Augsbourg, Gombart 309	~1800
189	Call, Leonhard de (1767-1815)	Serenade pour la Guilarme, Flute, Violon, Alto, et Violoncelle, composée par Leonard de Call. Oeuv. IX. (F)	Vienna, Bureau d'Arts et d'Industrie 157	1803
567	Hoffmeister, Franz Anton (1754-1812)	Due Quintetti per Flauto, Violino, 2 Viole e Basso dal Sigr. Hoffmeister Opera 35 (Esz, C)	Vienna, Artaria 655	1796
569	Hoffmeister, Franz Anton (1754-1812)	Quintetto a Flauto-traverso, Violino, Due Viole e Violonzello Del Sig. F. Ant. Hoffmeister (Op.35 No.2, C)	kézirat	
668	Krommer, Franz (1759-1831)	Quintetto Pour Flute, Violon, 2 Altos et Violoncelle, par F. Krommer. Oeuvre 63 (C)	Offenbach, André 2439	1808
672	Krommer, Franz (1759-1831)	Grand Quintuor pour la Flute, Violon, deux Altos, et Violoncelle composé et dédié à Monsieur le Comte de Harrach par François Krommer. Op.49 (D)	Vienna, Bureau d'Arts et d'Industrie 447	1804
673	Krommer, Franz (1759-1831)	Quintuor pour la Flute, Violon, deux Altos et le Violoncelle, adapté a la Flute par François Krommer après le premier Quintuor de son Oeuvre XXV.	Vienna, Bureau d'Arts et d'Industrie 111, 1	1803
675	Krommer, Franz (1759-1831)	Quintetto pour une flûte, violon, deux violes et violoncelle composé et dédié à Monsieur le Comte Charles de Harrach. Chambellan actuel et Conseiller a la Regence de la basse Autriche, aux Service de I. M. I. R. par François Krommer Oeuv. 58. (C)	Wien, Chemische Druckerey 627	1807
676	Krommer, Franz (1759-1831)	Quintetto pour une Flute, Violon, deux Violes et Violoncelle composé et dedié à Monsieur le Comte Charles de Harrach. Chambellan actuel et Conseiller a la Regence de la basse Autriche, aux Service de I. M. I. R. par François Krommer Oeuv. 55. [e]	Vienne, Impr. Chimique 174	1805
874	Mozart, Wolfgang Amadeus (1756-1791)	Quintette pour flauto traverso, violino, 2 violes e violoncello traduite de l'Opera Figaro composé par Mr. Wolfg. Amad. Mozart	Vienne, Hoffmeister 208	1789
911	Nisle, Johann Martin Friedrich (1780-1873)	Quintetto (D)	kézirat	
1042	Roser (von Reiter), Franz de Paula (1779-1830)	Marche d'Opera Aline. Variee pour deux Violons, Flauto, Viole et Violonzello par François Roser Vereb, den 4ten Avril 1806. Charfreytag (A)	kézirat (autográf?)	1806
1092	Salin, J. F. de (17.-18..)	Polonoise varie pour Flute Principale avec Accompagnement de deuv Violons Alto & Violoncelle Composée et Dediée A Son Excellence Monsieur Le Baron d'Ott Feld Maréchal Lieutenant des Armées de sa M.I.&R. propriétaire du Régiment des Houssards de son nom Comendeur de l'ordre militaire de Marie Thérèse par Mr. J. F. de Salin Oeuvre 9. (D)	Augsburg, Gombart 413	~1804

Egyéb kamarazenei repertoár

Összesen öt, különböző számú játékosra írt, nagyon változatos hangszerelésű darabokról beszélhetünk ebben a kategóriában.

2 négyfuvolás darab található – sajnos hiányosan – Reichától, tehát a csupán fuvolát alkalmazó darabok a szólókon, duókon, triókon túl a kvartettekig terjedtek Végh Ignác gyűjteményében.

Call Variációiban a fuvolát vagy guit-2va-vc vagy 2vn-2va-2ob-2cor-vc kíséri. Míg a fuvola variál, a többi szólam 12-szer ismétli ugyanazt a zenei anyagot.

A kor egyik tipikusan magyar hangszerére, a csákányra (vagy furulyára – ez már kevésbé volt tipikus abban az időben) vn-va-vc-2cor(ad lib) kísérettel írta Heberle Variációit, amelyet Végh Ignácnak ajánlott. Ez a dedikáció magától a csákány hangszer megalkotójától nagy megtiszteltetés lehetett még egy nemesember számára is. Ez azt sugallja, hogy Végh Ignác birtokában lehetett egy ilyen hangszernek és játszott is rajta. Ez a kor divatja alapján nem lenne meglepő, hiszen Széchenyi Istvánról is tudjuk, hogy játszott csákányon^[1].

Hoffmeister hiányos Notturója fl-vn-va-2cor-vc hangszerelésre íródott.

A kisebb felállású kamarazeneben megjelenő hangszereken kívül a valamivel nagyobb felállású együttesekben a kürt és a csákány jelenik meg újdonságként.

Egyéb fuvolás kamaraművek jegyzéke

a Szent István Király Múzeum Könyvtárának muzeális kottagyűjteményében

Jelzet	Szerző	Cím	Kiadó	Kiadás éve
515	Heberle, Anton (1780k-18..)	Variations pour le Csakan ou Flute douce avec Violon, Viola, Violoncelle et deux Cors ad libit. composée et dediée a Monsr. Ig. Noble de Végh par Ant. Heberle (G)	Vienne, Mollo M.1558	1807
570	Hoffmeister, Franz Anton (1754-1812)	Notturmo pour Flute, Violon, Alto, 2 Cors & Basse composé par F. A. Hoffmeister Oeuvre 61me (D)	Vienne, Impr. Chimique 701	1807
607	Kauer, Ferdinand August (1751-1831)	Missa in C. Flauto Traverso Concerto, Canto, Alto, Tenore, Basso, Violino Primo, Violino Secundo, Clarini Due e Timpano con Organo. Del Signore Kauer.	Offenbach, André 1563	1801
736	Reicha, Anton (1770-1836)	Quatuor pour 4 flutes op.12 (D)	kézirat	
995	Reicha, Anton (1770-1836)	Sonate a Quatre Flutes par Ant. Reicha. Op.19 (G)	H.é.ny.n. 280 (Hamburg, Böhme vagy Leipsic, Hofmeister ??)	~1799

Irodalomjegyzék

[1] Czeloth-Csetényi Gyula: *Széchenyi és a fuvola* (the Flute Blog, 2020. június 15.)

<http://www.czeloth.com/blog/?p=3085>

[2] Lipthay Endre: *A Verebi Végh család története*. Vereb, Verebi Végh Péter magánkiadása, 2009

[3] Major Ervin: „Haydn Budán”. *Zenei Szemle* XII. évfolyam, 1928 január-február, Budapest. 46-47. oldal. http://db.zti.hu/mza_folyoirat/pdf/ZSz_1928_XII_01-02.pdf

[4] (Mátray) Róthkrepf Gábor: „A' Muzsikának közönséges Története (Vége.)”. Vörösmarty Mihál (szerk.): *Tudományos Gyűjtemény* 1829. III. kötet. Pest, Trattner J. M. és Károlyi I. A' Kiadók' Könyvnyomtató-Intézetében, 1829. 67- 89. oldal

[5] (Mátray) Róthkrepf Gábor: „*Második Toldalék a' Magyar országi Muzsika Történetéhez*”. Vörösmarty Mihál (szerk.): *Tudományos Gyűjtemény* 1832. VII. kötet. Pest, Trattner J. M. és Károlyi I. A' Kiadók' Könyvnyomtató-Intézetében, 1832. 3-38. oldal

[6] Vitek Gábor: „*Az ágaskodó oroszlán oltalmában*”. Dakó Péter – Vitek Gábor: *Vereb története*. Fejér Megyei Levéltár közleményei 29. Vereb, 2003

https://library.hungaricana.hu/hu/view/FEJM_Lk_29_vereb/?pg=10&layout=s